

## İSİM (AD) TAMLAMALARI

Bir ismin aitlik ilgisi bakımından daha belirli hâle gelmesi için başka bir isim tarafından tamlanmasıyla meydana gelen söz öbeğine isim tamlaması denir.

Belli kurallar dahilinde en az iki sözcük bir araya gelerek isim tamlamasını oluşturur.

İsim tamlamaları "tamlayan ve tamlanan" olmak üzere iki unsurdan oluşur.

Tamlayan birinci sözcük, tamlanan ise ikinci sözcüktür. İsim tamlamalarının tamlayanında ilgi, tamlananında ise iyelik eki vardır.

Şimdi isim tamlamasının türlerini görelim.

### 1. Belirtili isim Tamlaması

Tamlayanın ilgi, tamlananın iyelik eki aldığı tamlamalardır.

Her iki unsuru da ek alarak oluşturulan bu tür tamlamalarda kuvvetli bir aitlik ilgisi vardır.

"Evin kapısı açık kalmış."

cümlesindeki "evin kapısı" altı çizili söz öbeği belirtili isim tamlamasıdır. Görüldüğü gibi, her iki sözcük de ek almıştır. Bu tamlamada iki sözcük arasındaki kuvvetli bir ilişki kendini göstermektedir.

Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

"Kerem'in mavi gömleği güzelmiş."

cümlesinde araya "mavi" sıfatı girmiştir.

"- den" hal eki tamlayanda kullanılan ilgi ekinin yerine geçerek belirtili isim tamlaması kurabilir.

"Resimlerin birini de ben alayım."

cümlesindeki "resimlerin birini" sözü belirtili isim tamlamasıdır. Biz bunu "resimlerden birini" biçiminde de söyleyebiliriz. Yani sadece tamlayan eki "-in" yerine, aynı işlevi gören "-den" hâl ekini getirmiş oluyoruz.

Belirtili isim tamlamalarında bir tamlayan birden fazla tamlanana bağlanabileceği gibi, bir tamlanan birden fazla tamlayana da bağlanabilir.

"Evin bahçesi, odaları, mutfığı o kadar geniş ki..."

cümlesinde "evin" tamlayan; "bahçesi, odaları, mutfığı" sözcükleri de tamlanandır.

"Kırların, çiçeklerin, kuşların, böceklerin neşesi hepimizi coşturmuştu."

cümlesinde "kırların, çiçeklerin, kuşların, böceklerin" tamlayan; "neşesi" tamlanandır.

## 2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanın ilgi eki almayıp tamlananın iyelik eki aldığı tamlamalardır.

Bu tür tamlamalarda bir ismin başka bir isme aitliğinden çok bir nesne ya da kavram ismi oluşturmak esastır.

"Çocuğun elbisesini alacağız."

cümlesindeki "çocuğun elbisesi" tamlaması belirtilidir. Bu tamlamada belli bir çocuğa ait elbiseden söz edilmektedir.

Biz bu tamlamayı,

"Çocuk elbisesi alacağız."

şeklinde söylersek yani "-nın" ekini kaldırırsak tamlama belirtisiz olur. Bu durumda belli bir kişiye ait elbiseden değil, genel bir elbise çeşidinden "çocuk elbisesi" nden söz etmiş oluruz.

Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan tamlananın neden yapıldığını, neye benzediğini bildirebilir:

"Lahana turşusu", "Erik hoşafı", "Bulgur pilâvı"

Bu tamlamalarda tamlayan tamlanın neyden yapıldığını bildirir.

"Deve kuşu", "Kılıç balığı", "Küpe çiçeği"

Bu tamlamalarda ise tamlayan tamlananın neye benzediğini bildirir.

Belirtisiz isim tamlaması sıfat göreviyle kullanılabilir.

"El yazması kitaplar şimdi çok değerli."

cümlesinde "el yazması" belirtisiz isim tamlamasıdır. Bu tamlama cümlede sıfat göreviyle

kullanılmıştır.

### 3. Takısız İsim Tamlaması

Tamlayanı ve tamlananı ek almamış olan isim tamlamalarıdır.

Takısız isim tamlamalarında her iki unsur da ilgi ve iyelik eklerini almaz.

Bu tamlamaları iki grupta inceleyebiliriz:

a. Bir şeyin neyden yapıldığını gösterir.

"Boynunda altın kolye vardı."

cümlesindeki "altın kolye" sözü kolyenin altından yapıldığını gösterir.

"Cam vazo, çelik tencere, deri mont"

tamlamaları da bunlara örnektir.

b. Bir şeyin neye benzediğini bildirir.

"Altın saçları rüzgârda dalgalanır."

cümlesinde "altın saç" takısız isim tamlamasıdır. Bu tamlamada "saçlar" altına benzetilmiştir.

"Gül yanak, zeytin göz, tilki Rıfkı..."

gibi tamlamalar takısız isim tamlamasıdır.

### 4. Zincirleme İsim Tamlaması

Tamlayanın, tamlananın veya her ikisinin kendi içinde başka bir isim tamlaması olduğu söz öbekleridir.

Zincirleme isim tamlamaları en az üç ismin bir raya gelmesi ile oluşur.

"Macera romanlarının okuyucusu çoktur."

cümlesinde "macera romanları" belirtisiz isim tamlamasıdır. Bu tamlamaya "-nın" ilgi eki eklenmiş ve tamlama "okuyucusu" tamlananına bağlanmış. Böylece iki tamlama iç içe girmiş ve zincirleme isim tamlaması olmuştur:

"Saka kuşunun ötüşü çok hoştu."

cümlesinde "saka kuşunun ötüşü" üç isimden oluşan zincirleme isim tamlamasıdır. Tamlayan "saka kuşu", tamlanan ise "ötüşü" sözcüğüdür.